

1 בינואר 2019

ממצאי סקר שביעות רצון משירותי המוסד לבטיחות ולגיהות (המוס"ל)

- סיכום ממצאי הסקר -

תקציר

סקירה זו מסכמת ממצאי סקר שביעות רצון משירותי המוס"ל. מטרת הסקר היא להוות כלי למידה נוסף עבורנו, בפתח השנה האזרחית החדשה ולקראת יישום תוכנית העבודה לשנת 2019. הסקר נערך בחודש דצמבר, 2018 וכלל 421 נסקרים מענפי המשק השונים, אשר השתמשו בשנה האחרונה בשירותים הניתנים ע"י המוס"ל. ממצאי הסקר מצביעים באופן ברור על תרומת שירותי המוס"ל לשיפור הבטיחות והבריאות התעסוקתית, במגוון תחומים ובענפי תעסוקה שונים. עוד נמצא, שחלק ניכר מבעלי התפקידים מעריכים כי פעולות המניעה מובילות לירידה משמעותית בהיקף תאונות העבודה במקום עבודתם ומסכמים, כי לפעולות שנוקט המוס"ל יש השפעה על מניעת תאונות. מקרב הנסקרים מענף הבנייה והתשתיות, ישנה אף הסכמה שפעילות המוס"ל מצליחה להפחית באופן ניכר את מספר התאונות. כפי שניתן לראות בברור, קיימת הסכמה כי פעילות המוס"ל מספקת כלים להצלחה בהתמודדות עם בטיחות בעבודה ובריאות תעסוקתית.

אנו מניחים שממצאי הסקר קשורים לפעילות המאומצת שהושקעה השנה בהנגשת השירותים שלנו ובהרחבת קהלי היעד, כל זאת בהתאם לתוכנית העבודה. מגוון רחב של מוצרים ציבוריים שסופקו, ללא תשלום, בין השאר, לקידום בטיחות ובריאות תעסוקתית במגזר ערבי, באתרי הבניה, במקומות עבודה המעסיקים עובדים עם מוגבלויות וכן מפעלים קטנים ובתי מלאכה, שאינם מחויבים על פי החוק, בקיום מערך ארגוני בבטיחות בעבודה והמוס"ל מהווה עבורם כתובת לתמיכה וליווי מקצועי בתחומים אלו.

למיטב ידיעתנו, לא התקיים סקר דומה בשנים קודמות ובכוונתנו למסד זאת גם לשנים הבאות באופן שנוכל לקבל פרספקטיבה אמפירית, השוואתית. עוד נציין, כי לצד שביעות הרצון הרבה, והממצאים המעודדים מהשטח, מצפה לנו עוד עבודה רבה ואתגרים לא מעטים, לקידום תרבות הבטיחות והבריאות התעסוקתית בישראל.

בברכה,

אורנית

ד"ר אורנית רז, מנכ"ל
המוסד לבטיחות ולגיהות

טלפון: 03-5266430 053-6336682

דוא"ל: Ornit@osh.org.il | www.osh.org.il

מבוא, תכולת המדגם

מוצגים ממצאי סקר שערך המוסד לבטיחות ולגיהות בקרב 421 בעלי תפקידים, ממוני בטיחות ומנהלים בדרגים שונים במפעלי תעשייה, אתרי בניה וענפים אחרים במשק. בסך הכול נדגמו 261 ממוני בטיחות (62 אחוז), 24 מנהלים בדרג ביניים (5.7 אחוז), 53 מנהלים בכירים (12.6 אחוז), 37 מנהלי עבודה (8.8 אחוז), וחמישה שהגדירו תפקיד אחר אך לא פירטו, ועוד ארבעה שלא הגדירו מה תפקידם, בסך הכול תשעה שלא סיפקו הגדרה לתפקידם בארגון, כאשר שיעור ממוני הבטיחות גבוה, מעל מחצית המשיבים. מבחינת ענפי המשק, 219 משיבים מתחום התעשייה (52 אחוז), 104 מענף הבנייה והתשתיות (24.7 אחוז), 27 מענף החקלאות (6.4 אחוז), 59 מענף השירותים (14 אחוז), ועוד 12 משיבים שלא הגדירו שייכות ענפית. בענף התעשייה 163 משיבים (74.4 אחוז) הם ממוני בטיחות, ואילו בשאר ענפי המשק שיעורם כ-40 אחוז, להוציא בענף השירותים, בו שיעורם של ממוני הבטיחות שהשיבו לסקר 58.6 אחוז (34 משיבים מתוך, כאמור, 58 משיבים בענף זה). בדיקה סטטיסטית של התפלגות בעלי התפקידים בענפי המשק השונים, ללא המשיבים שלא מלאו חלק זה בשאלון הסקר, מראה כי, אכן, שיעור המשיבים בעלי התפקידים השונים, אינו דומה בענפים השונים ($\text{Chi-Square}=113.82, \text{df}=12, p<.001$), משמע, הרכב בעלי התפקידים משתנה בענפי המשק השונים, וקשור, ככול הנראה למבנה ארגוני שונה בכל ענף במשק.

מעבר לתפקיד והשיוך הענפי, נשאלו הנסקרים לגבי התשומה של המוס"ל בתחום הבטיחות במקום העבודה, או, במילים אחרות, עד כמה ניתן ליישם ידע ומיומנות במקום העבודה, ועד כמה יש לכך תרומה לשיפור הבטיחות. התשובות נמדדו על סולם בדיד מרמה נמוכה של הסכמה ("1" מאוד לא מסכים), ועד רמה גבוהה של הסכמה ("5" מסכים מאוד), כאשר בין אי ההסכמה לבין הסכמה ישנו ערך ביניים של אדישות לתרומה ("3" לא רלוונטי). הניתוחים כאן ובהמשך נעשו בעזרת תוכנת SPSS ומכילים שכיחויות והתפלגויות חד מימדיות ודו מימדיות, מתאמים שונים, וניתוח גורמים. כדי להבחין בין תגובה שלילית לתגובה חיובית לשאלה, אוחדו הקטגוריות של אי ההסכמה (1 ו-2), והקטגוריות של ההסכמה (4 ו-5), מול קטגורית האדישות (3), במטרה להראות מענה לכל שאלה בשלוש רמות תגובה על ציר שלילי (0), אדיש (1), וחיובי (2). הניתוחים יוצגו הן בסולם הערכים המקורי והן בסולם המאוחד.

סיכום התוצאות

ריכוז של כל שכיחויות התשובות לשאלות הסקר מוצג בלוח 1 בהמשך. מהלוח עולה כי המשיבים בחרו לא להשתמש בקטגורית ההסכמה החלשה (4. מסכים) ובדרך כלל לא השתמשו בקטגוריית אי ההסכמה החזקה (1. מאוד לא מסכים). לכן, בחרנו לאחד קטגוריות אלה לשלוש קטגוריות עיקריות, כפי שהוסבר לעיל. הן קטגורית האדישות (3). אין דעה) והן קטגורית ההסכמה הגבוהה לא משתנות כתוצאה מאיחוד כזה, ורק קטגורית

לא מסכים משתנה מעט. בשלוש השאלות הראשונות: תרומת שירותי המוסד לבטיחות ולגיהות בידע ומיומנות (שאלה 1), בקידום הבטיחות (שאלה 2), ובאיכות הגשת הנושא – בהירות ומובנות (שאלה 3), כ-60 אחוז מהמשיבים מסכימים עם תרומתו החשובה של המוס"ל בהיבטים אלה. במקרה של תרומת המוס"ל לצמצום תאונות עבודה, ההסכמה יורדת מעט (50 אחוז), אך עדיין מדובר בהסכמה משמעותית עם התרומה. שיעור משמעותי מהנשאלים, 75 אחוז, מסכימים כי למוס"ל תרומה משמעותית במניעה וצמצום היקף תאונות העבודה (שאלה 4). מחצית מהנשאלים ציינו שתשומות המוס"ל עונות על הציפיות, לעומת קרוב למחצית שטוענים כי התרומה לא עונה כל הציפיות, ורק ארבעה אחוז נותרו אדישים לתרומה. התגובה לשאלות בפילוח לפי תפקיד מצביעה על כך שהמנהלים הבכירים ומנהלי העבודה רואים יותר ידע ומיומנות כתשומה שמתקבלת מהמוס"ל, לעומת ממוני הבטיחות ומנהלי הביניים (70 עד 85 אחוז לראשונים, בהתאמה, לעומת 55 ו-58 אחוז בקרב האחרונים). לוח 2 מציג שכיחויות של הסכמה בקרב בעלי תפקידים שונים וענפי המשק עם היגדי השאלות אחת עד שש. כאמור, המנהלים הבכירים ומנהלי העבודה, ביקורתיים פחות ומסכימים יותר עם התרומה של המוס"ל בצורה גורפת לאורך כל שש השאלות. יש לציין שגם בקרב ממוני הבטיחות ומנהלי הביניים, שיעור ההסכמה גבוה ומעל מחצית בדרך כלל. לגבי השאלה המסכמת, שאלה שש, של חשיבות הפעולות של המוסד בתחום מניעת התאונות בעבודה, ההסכמה גורפת כמעט לחלוטין, מעל 70 אחוז. אצל מנהלי הביניים רמת ההסכמה נמוכה במקצת, אך עדיין מעל 60 אחוז, בהקשר של החשיבות שהם מייחסים פעולות המניעה ופעולות ההדרכה לצמצום תאונות העבודה (ממוני בטיחות: 73.9 אחוז הסכמה, מנהלי ביניים: 62.5 אחוז הסכמה, מנהלים בכירים: 84.9 אחוז הסכמה, ומנהלי עבודה: 73.0 אחוז הסכמה). מבחינת פילוח התשובות על פי ענפי המשק, גם כאן ישנה הסכמה גבוהה מאוד עם התרומה הכוללת של המוסד למניעת תאונות בעבודה, בדרך כלל, מעל 50 אחוז. יש לציין כי ההסכמה עם ההיגדים אינה אחידה לאורך כול השאלות. למשל, בענף החקלאות, נמדדה הסכמה גבוהה עם שאלה אחת ושאלה שש, 81.5 אחוז, ו-81.5 אחוז בהתאמה, ולעומת זאת, ההסכמה בשאלות האחרות נמוכה יותר. בענף השירותים נמדדה הסכמה גבוהה במיוחד, 84.7 אחוז, עם חשיבות פעולות המניעה וההדרכה לצמצום התאונות בעבודה. ניתן לציין כי שכיחות ההסכמה עם היגדי שאלות שתיים, שלוש, ארבע וחמש אחידה לאורך ענפי המשק השונים, אם כי בתעשייה רק 42.9 אחוז מסכימים שעבודת המוס"ל עוזרת למניעה וצמצום התאונות, שאלה ארבע, וכך גם לגבי המענה לציפיות, שאלה חמש, 44.7 אחוז, לעומת שיעורי הסכמה גבוהים יותר בענפים האחרים. בעניין המענה על הציפיות מהמוס"ל, גם בענף החקלאות, קיימת ההסכמה גם אם נמוכה מעט, 44.5 אחוז, כמו שיעורי ההסכמה בענף התעשייה.

שיעורי ההצלחה של פעולות המנע

שאלה מרכזית שהופנתה למשתתפים בסקר התייחסה להערכתם של הנשאלים לגבי שיעור ההצלחה של פעילות למניעת תאונות עבודה. וכך נשאל: "באיזה שיעור, לדעתך, פעולות אלו הצליחו לצמצם בפועל את התאונות בסביבת העבודה שלך". השאלה מתייחסת כמובן לסביבת העבודה המשתנית של כל אחד מהנסקרים. בסך הכול מעל 40 אחוז ענו כי הפעולות שיפרו בהפחתה של מעל חמישים אחוז מהתאונות, מתוכם כ-20 אחוז טענו שהשיפור היה אף גבוה מ-75 אחוז עד כדי 100 אחוז שיפור. קרוב לרבע מהמדגם (23 אחוז) לא ידעו להעריך מהו היקף ההצלחה של פעילות המנע, 30 אחוז מהמשתתפים טענו כי השיפור נופל מ-50 אחוז. רק שישה אחוז מהם טענו כי לא היה שיפור כלל. בלוח 3 נפרש פילוח של ההערכות ההצלחה לפי בעלי תפקידים וענפי המשק, ובתרשים 1 מוצגות התפלגויות התשובות לגבי הערכת שיעורי ההצלחה על פי בעלי התפקידים השונים שנדגמו, וענפי המשק שנדגמו. גם כאן, ניתן לראות כי המנהלים הבכירים ומנהלי העבודה מסכימים כי השיפור כתוצאה מפעולות המנע גבוה מעל 50 אחוז (כ-50 או 55 אחוז מתוך כלל הנשאלים בעלי תפקידים אלה, בהתאמה), לעומת 40 עד 45 אחוז ממוני הבטיחות ומנהלי השטח, בהתאמה. אפשר לראות זאת בערך ממוצע קטגוריאל ל כל אחד מבעלי התפקידים. הערך הממוצע חושב כממוצע משוקלל של קטגוריות שיעור ההצלחה: 0 – אין הצלחה כלל, 1 – הצלחה עד 25%, 2 – הצלחה בין 26% ל-50%, 3 – בין 51% ל-75%, 4 – בין 76% ל-100%, הממוצעים לבעלי התפקידים וענפי המשק מוצגים גם בתרשים 2 ותרשים 3. הערכת המנהלים הבכירים גבוהה במיוחד לעומת האחרים, 2.76 על הציר מ-0 ל-4, משמע, הערכה ממוצעת של מעל ל-50 אחוז הצלחה במניעת תאונות כתוצאה מפעילות המוסד. שאר בעלי התפקידים נמצאים במיקום נמוך במקצת, אך עדיין מיקומם מצביע על מיקום גבוה מקטגוריה 2 ונמוך מקטגוריה 3, ובממוצע הערכה של קרוב ל-50 אחוז. לפי סדר ההערכה: מנהלי עבודה, 2.62, מנהלי ביניים, 2.59, וממוני בטיחות, 2.42, ללא התייחסות לבעלי תפקידים שלא הגדירו מהו תפקידם. בענפי המשק השונים מעריכים שונה את שיעור ההצלחה בירידה בתאונות העבודה כתגובה לפעילות המנע של המוסד. הממוצע הגבוה הוא בענף החקלאות, הערכה קרוב לשלוש (2.89 על ציר הערכת ההצלחה), קרוב ל-75 אחוזי הצלחה במניעת תאונות כתוצאה מפעילות המוסד. בענף התעשייה וענף הבנייה הממוצע הוא 2.5 לערך, עדיין באיזור 50 אחוז שיעורי הצלחה, ובענף השירותים, ההערכה הממוצעת נמוכה יחסית, אך עדיין גבוהה מקטגוריה 2 ומצביעה על 50 אחוז הצלחה בקירוב. בענף החקלאות שיעור המשיבים שלא ידעו להעריך שיפור עומד על 40, ואילו הממוצע המשוקלל כולל רק קטגוריות שיעור החלטה מאפס עד 100 אחוז, לכן הערכת הענף לגבי שיעורי ההצלחה היא עבור 60 אחוז מהמשיבים. בסך הכול ניתן לציין כי מנהלים בכירים ומנהלי עבודה מספקים הערכה תומכת יותר בהצלחת פעולות הבטיחות, כפי שראינו גם בהערכתם לגבי המידע ואיכותו, שמספק המוס"ל נקודה חשובה לתשומת הלב היא שיעורי אי-הידיעה הנמוכים בענף הבנייה והתשתיות. גם אם בענף זה התפלגות שיעורי ההצלחה דומה להתפלגויות בענפים האחרים, רק כעשרה אחוז, לעומת 30 אחוז בענפים

האחרים, ציינו שאינם מסוגלים להעריך שיעורי הצלחה בהפחתת מספר תאונות העבודה של פעולות מניעה. בקרב בעלי התפקידים, בולטים מנהלי העבודה שידעו להעריך תפוקות בטיחות טוב יותר מבעלי תפקידים אחרים, פחות מעשרה אחוז, לעומת 20 עד 30 אחוז אי ידיעה של בעלי תפקידים אחרים. כמעט כל מנהלי העבודה העריכו בפועל מהו שיעור ההצלחה של פעולות המניעה.

טיב הסקר, מתאמים, מהימנות פנימית

בין השאלות נמצאו מתאמים יחסית גבוהים, אך נמוכים מ-0.70, כך שלא ניתן לטעון כי השאלות אינן מובחנות זו מזו. במילים אחרות, כל שאלה מספקת היבט שונה במקצת על תרומת המוס"ל. הקשרים הגבוהים נמצאו בין ארבע השאלות הראשונות, כפי שעולה מלוח 4 בהמשך. כדי לבחון עד כמה השאלות מתכנסות לעולם תוכן משותף, בדקנו בניתוח גורמים אקספלורטורי (בשיטה של Principal Axis Factoring, PAF), וברוטציה מסוג Promax, והתקבלו התוצאות המוצגות בלוח 5. בלוח 5 מוצגות הטעינויות של כל פריט על גורם העל, כאשר לא ניתן לפלח שאלות אלה לגורם נוסף, למרות ששיעור ההסבר כולו אינו עולה על 50 אחוז. בדרך כלל מצפים מניתוח כזה להסביר לפחות 60 אחוז מהשונות. בסך הכול, הניתוח משמש ככלי לתיקוף השאלון. מצד אחד, ישנו גורם אחד מובחן שמייצג את עולם התוכן של השאלון, ומצד שני, אין שאלות שטעינותן נמוכה במיוחד, כך שמהימנות הסקר גבוהה.

לוח 1 : ריכוז ניתוחי שכיחות חד משתניים עבור שאלות הסקר

מסכים	אין דעה/לא רלוונטי	לא מסכים	מסכים מאד	מסכים	אין דעה/לא רלוונטי	לא מסכים	מאד לא מסכים	מידת הסכמה
261 (62.0)	6 (1.4)	154 (36.6)	261 (62.0)	0 (0)	6 (1.4)	152 (36.1)	2 (0.5)	1. מספקים לי ידע/ מיומנויות נדרשות לביצוע המשימה
254 (60.3)	13 (3.1)	154 (36.6)	254 (60.3)	0 (0)	13 (3.1)	152 (36.1)	2 (0.5)	2. עוזרים לי לקדם את הבטיחות במקום העבודה
249 (59.1)	14 (3.3)	158 (37.5)	249 (59.1)	0 (0)	14 (3.3)	156 (37.1)	2 (0.5)	3. מוגשים בצורה בהירה ומובנת
209 (49.6)	36 (8.6)	176 (41.8)	209 (49.6)	0 (0)	36 (8.6)	173 (41.1)	2 (0.7)	4. עוזרים למנוע/ לצמצם תאונות במקום העבודה
211 (50.1)	16 (3.8)	194 (46.1)	211 (50.1)	0 (0)	16 (3.8)	188 (44.7)	6 (1.4)	5. עונים על הציפיות שלי
317 (75.3)	8 (1.9)	96 (22.8)	317 (75.3)	0 (0)	8 (1.9)	96 (22.8)	0 (0)	6. עד כמה חושב שפעולות המניעה וההדרכה חשובות לצמצום תאונות העבודה

בסוגריים, שכיחות יחסית באחוזים.

לוח 2 : ריכוז הסכמה עבור שאלות הסקר בקרב בעלי תפקידים ולאורך ענפי המשק

שירותים	חקלאות	בנייה ותשתית	תעשייה	מנהל עבודה	מנהל בכיר	מנהל ביניים	ממונה בטיחות	מידת הסכמה
36 (61.0)	22 (81.5)	72 (69.2)	121 (55.3)	32 (86.5)	38 (71.7)	14 (58.3)	145 (55.6)	1. מספקים לי ידע/ מיומנויות נדרשות לביצוע המשימה
37 (62.7)	16 (59.3)	70 (67.3)	123 (56.2)	32 (86.5)	37 (69.8)	14 (58.3)	137 (52.5)	2. עוזרים לי לקדם את הבטיחות במקום העבודה
39 (66.1)	18 (66.7)	65 (62.5)	119 (54.3)	32 (86.5)	40 (75.5)	13 (54.2)	136 (52.1)	3. מוגשים בצורה בהירה ומובנת
32 (54.2)	14 (51.9)	61 (58.7)	94 (42.9)	30 (81.1)	35 (66.0)	13 (54.2)	101 (38.7)	4. עוזרים למנוע/ לצמצם תאונות במקום העבודה
34 (57.6)	12 (44.4)	61 (58.7)	98 (44.7)	25 (67.6)	36 (67.9)	13 (54.2)	110 (42.1)	5. עונים על הציפיות שלי
50 (84.7)	22 (81.5)	81 (77.9)	156 (71.2)	27 (73.0)	45 (84.9)	15 (62.5)	193 (73.9)	6. עד כמה חושב שפעולות המניעה וההדרכה חשובות לצמצום תאונות העבודה

בסוגריים, שכיחות יחסית באחוזים.

לוח 3 : שכיחות שיעורי ההצלחה של פעילות מניעת תאונות לפי בעלי תפקידים וענפי המשק

סך הכול ממוצע	לא ניתן להעריך	עד 100 אחוז	עד 75 אחוז	עד 50 אחוז	עד 25 אחוז	כלל לא	שיעור הצלחה קטגוריית שכיחות תפקיד או ענף
	0	4	3	2	1	16	ממונה בטיחות אחוז
2.42	62	43	70	29	41	6.1	מנהל ביניים אחוז
2.59	7	4	7	3	1	8.3	מנהל בכיר אחוז
2.76	12	14	13	5	8	1.9	מנהל עבודה אחוז
2.62	3	13	8	3	7	8.1	אחר אחוז
2.72	13	6	15	4	2	2	אחר אחוז
	31.0	14.3	35.7	9.5	4.8	4.8	
2.52	52	39	63	22	32	11	תעשייה אחוז
2.53	13	28	25	13	17	8	בנייה ותשתיות אחוז
2.89	11	3	9	3	1	0	חקלאות אחוז
2.37	19	8	14	7	7	4	שירותים אחוז
	32.20	13.6	23.7	11.9	11.9	6.8	

לוח 4 : מתאמים בין רמות ההסכמה לשאלות השונות ושיעור הצלחת פעולות המנע

שאלה 1	שאלה 2	שאלה 3	שאלה 4	שאלה 5	שאלה 6	שאלה 7	
שאלה 1	-	.64***	.60***	.56***	.62***	.32***	.08
שאלה 2	שאלה 2	-	.59***	.56***	.58***	.34***	.14**
שאלה 3	שאלה 3	שאלה 3	-	.50***	.62***	.34***	.13*
שאלה 4	שאלה 4	שאלה 4	שאלה 4	-	.60***	.39***	.15**
שאלה 5	שאלה 5	שאלה 5	שאלה 5	שאלה 5	-	.33***	.10*
שאלה 6	שאלה 6	שאלה 6	שאלה 6	שאלה 6	שאלה 6	-	.17***
שאלה 7	שאלה 7	שאלה 7	שאלה 7	שאלה 7	שאלה 7	שאלה 7	-
ממוצע	2.25	2.24	2.22	2.08	2.04	2.52	1.93
ס. תקן	0.96	0.96	0.96	0.95	0.98	0.84	1.21

מובהקות : $p < .05$ * , $p < .01$ ** , $p < .001$ ***

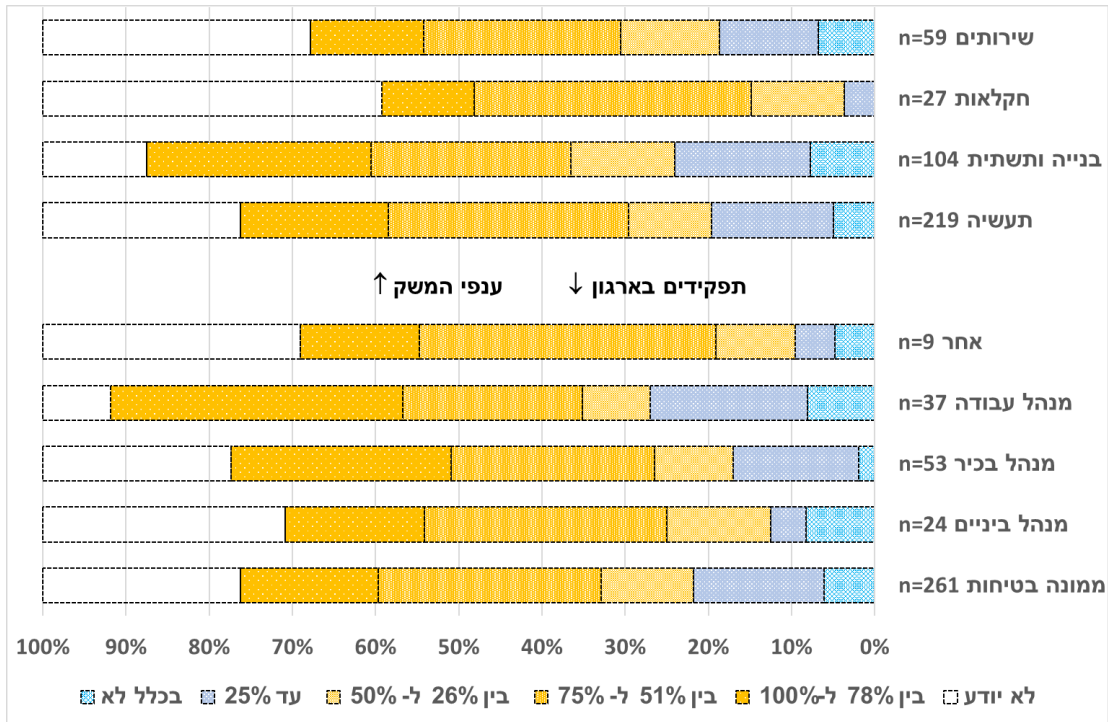
לוח 5 : ניתוח גורמים אקספלוקטורי לשש השאלות הראשונות בשאלון הסקר

טעינות לגורם	פריט
1	
.790	שאלה 1
.772	שאלה 2
.751	שאלה 3
.725	שאלה 4
.789	שאלה 5
.449	שאלה 6
52.22 אחוז	שיעור ההסבר
.86	מהימנות פנימית (קרוונבך אלפא)
2.23	ממוצע על סולם 1 עד 3
0.73	ס. תקן

תרשים 1 : שיעורי ההצלחה בפעולות המנע על פי תפקידים בארגון וענפי המשק

תרשים 2 : מיקום משוקלל של הערכת ההצלחה במניעת תאונות, בעקבות פעילויות המוס"ל, לפי בעלי התפקידים

המוסד לבטיחות ולגיהות
בטיחות ובריאות בעבודה

תרשים 3 : מיקום משוקלל של הערכת ההצלחה במניעת תאונות בעקבות פעילויות המוס"ל לפי ענפי המשק

